

Дистанційний курс: Навч. посібн. – Харків: НТУ “ХПІ”, “Торсінг”, 2001. – 320 с.

5. Киселев В. Дистанционное образование – образование XXI в. // Вестник высшей школы, 1995. – № 5. – С. 4–9.

6. Демкин В., Вымятин В., Можаяева Г. Дистанционное обучение и мультимедиа // Высшее образование в России, 1998. – №4. – С. 23–27.

7. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161.

УДК 378:504.06

ДЕЯКІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО- ІСТОРИЧНИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

С.Р. Рибніков

(Луганський педагогічний університет)

Відповідно до “Концепції екологічної освіти України”, екологічне управління є однією з чотирьох базових сфер природоохоронної діяльності (разом із практикою охорони природи, освітою і наукою), підготовку фахівців для якої має забезпечити вітчизняна вища школа. Хоча окремі еколого-управлінські концепції (наприклад, екологічний менеджмент у його західному розумінні) сьогодні вже порівняно чітко формалізовані, в цілому екологічне управління як самостійна професійна діяльність наразі перебуває на етапі самовизначення й формування теоретико-методологічних засад, закономірним проявом цього є, серед іншого, численні понятійно-термінологічні суперечності навколо ключових понять.

Наразі загально визнаним не є навіть саме словосполучення “екологічне управління”. З радянської практики походить традиція розмежування термінів “екологічний” і “природоохоронний”: перший застосовувався до науки, а другий – до прикладних задач. Прихильники такого поділу продовжують вважати термін “екологічне управління” некоректним і пропонують в якості альтернативи термін “управління природоохоронною діяльністю” [6, с. 16]. З іншого боку, як слушно зауважують В. Шевчук та ін., прикметник “екологічний” уже давно використовується в назвах окремих еколого-управлінських функцій (“екологічна експертиза”, “екологічний аудит”, “екологічне інспектування” тощо), а отже, нема підстав уникати й терміну “екологічне управління” на позначення поняття, яке їх об’єднує [8, с. 5].

Суперечності виникають і навколо розмежування понять “екологічне управління” й “екологічний менеджмент”. Деякі автори розглядають ці поняття як дві рівноправні форми еколого-управлінської діяльності: перше здійснюється державними органами з метою забезпечення додержання вимог природоохоронного законодавства та реалізації відповідних програм, а другий – зацікавленими економічними суб’єктами з метою досягнення їх власних екологічних цілей [13]. Подібне протиставлення екологічного управління та екологічного менеджменту є, однак, малопоширеним: частіше екологічний менеджмент розглядають як специфічний вид екологічного управління, а для позначення специфіки управлінської діяльності держаних структур використовують поняття “регулювання”, “адміністрування” тощо.

Зазначені суперечності містяться і в чинному законодавстві, яке через свою інертність відстає від передової практики екологічного управління. Термін “екологічне управління” вже фігурує в найновіших нормативно-правових актах (наприклад, у “Концепції національної екологічної політики

України на період до 2020 року” та проєкті Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо створення систем управління якістю, систем екологічного управління та інших систем управління”), проте він стосується насамперед виробничої сфери, тобто екологічного менеджменту. Базовим нормативно закріпленим поняттям лишається “управління в галузі охорони навколишнього природного середовища”, визначене Законом України “Про охорону навколишнього природного середовища” як виконавчо-розпорядча діяльність у галузі охорони довкілля. Така правова інтерпретація проливає замало світла на сутність екологічного управління та містить низку дискусійних норм. Серед них є як формальні, суто юридичні (наприклад, у багатьох правників викликає слушні сумніви доцільність норми про відокремленість екологічної законотворчості – в частині, що стосується розробки правових процедур реалізації природоохоронної політики – від власне еколого-управлінської діяльності), так і змістові. З останніх, найпринциповішим є питання про предмет екологічного управління. Офіційне визначення цієї діяльності ґрунтується на її розумінні як управління станом довкілля, тобто вважає предметом управління в цій галузі природне середовище, від небажаного впливу якого потрібно захищати середовища існування людини (ця установка на повсякденному рівні проявляється, за Я. Мовчаном, в оцінці “недосконалості” природи на підставі ступеня її втручання в соціальні об’єкти та процеси [15, с.128–129]). Така позиція колись дійсно була цілком виправданою; сьогодні, натомість, ситуація радикально змінилась: основною керованою підсистемою стало суспільство, а мінімізації підлягає його руйнівний вплив на довкілля [9, с.111].

Таким чином, до екологічного управління нині слід відносити управління не тільки станом довкілля, а й усією системою природокористування, і навіть взагалі – відносинами в системі “суспільство – природа” [8,с.32]. Світова еколого-управлінська практика вже відбила описану зміну парадигми екологічного управління (яскравий доказ тому – переорієнтування всіх ключових еколого-управлінських стандартів: британського BS 7750, європейського EMAS і міжнародного ISO 14000, – з показників стану довкілля й технологічних параметрів виробництва на власне процедури екологічно відповідального управління), тому вітчизняній практиці лишається тільки адаптувати наявні прогресивні нароби в законодавство. Втім, остаточне становлення екологічного управління відбудеться, очевидно, набагато пізніше – після глибокого соціально-історичного та філософського переосмислення даного феномену.

На тлі цих україн складних і часто болісних самоідентифікаційних процесів, притаманних початковому етапу розвитку будь-якої нової області знання, відбувається й становлення еколого-управлінської освіти. Вона – як “модельне відображення предметної галузі” [18] – так само відчуває брак теоретико-методологічних розробок. Якщо питання цілей і змісту еколого-управлінської освіти розкрито порівняно глибоко, то проблему змісту управлінської підготовки майбутніх екологів досліджено недостатньо, причому дискусійними лишаються не тільки освітньо-професійна програма та структурно-логічна схема, а й ключові принципи навчання. Окреслення останніх, на наш погляд, сприятиме зміцненню теоретико-методологічної бази еколого-управлінської освіти та поліпшенню практики підготовки еколого-управлінських кадрів, чим і зумовлено вибір мети даної статті.

Метою статті визначено обґрунтування принципів екологічної підготовки майбутніх екологів у світлі соціально-історичних закономірностей становлення екологічного управління.

Зародження та становлення екологічного управління традиційно пов’язують із розвитком кризи відносин у системі “суспільство – природа”. За В. Шевчуком та ін., ця криза є результатом низки соціально-екологічних революцій: біотехнічної, сільськогосподарської, науково-технічної та енергетичної. Екологічне управління, відтак, має стати свого роду ще однією революцією – з тією різницею, що спрямована вона повинна бути на подолання негативних наслідків попередніх [8, с.13–14].

Становлення екологічного управління в його сучасному вигляді розпочалось 30–40 років тому, що співпало в часі з енергетичною революцією та породженою нею глобальною термодинамічною кризою. Вона сталась через переключення людством на себе всіх потоків енергії в біосфері – всупереч тому, що людство є лише одним з елементів останньої [1, с.100].

На думку В. Вовка, енергетичне розбалансування в системі “людство – природа” є проявом глибокого протиріччя – нехтуванням економікою об’єктивних фізичних обмежень. Неокласична економічна теорія, яка донедавна була панівною парадигмою, ґрунтується на розгляді суспільства

ізолювано від навколишнього середовища та ігнорує той факт, що економіка як відкрита підсистема функціонує в межах своєї материнської системи – природного довкілля. Коли масштаби людської діяльності та природних процесів були несумірними, це було виправданим; нині ж адекватне управління соціально-екологічними відносинами можливо виключно за умови прийняття відкритості підсистеми “суспільство” та узгодження її масштабів із масштабами всієї системи [3, с. 66].

Більшість філософів, які досліджували проблему розвитку соціально-екологічних відносин сходяться на тому, що екологічне управління в його сучасній формі є наслідком усвідомлення та спробою подолання кризи, у термінах Л. Василенка, “традиції управління природою” [2] – світогляду, який ґрунтується на визнанні нерівноправності людини з іншими формами життя. Ця ідея входить корінням ще в добіблійний міф про Едем – уявлення про людину – тимчасового виконувача обов’язків господаря над природою; згодом її підтримало християнство й принесло в усю західноєвропейську культуру. У різні історичні періоди та в різних місцях концепція управління природою змінювала свій прояв, проте ключовий момент – панування над природою, лишався незмінним. Саме по собі таке панування над природою не несе загрози: соціально-екологічна криза, як вважають філософи, почалась тоді, коли в природі почали бачити виключно споживчу цінність [2]. Професійне, науково-обґрунтоване екологічне управління, таким чином, покликане відтворити первинне розуміння управління природою – не позбавлене прагматизму взагалі (це в принципі неможливо, адже раціональна наука, за Г.-Г. Гадамером, спрямована на неперервне помноження знань, придатних для практичного використання [4, с.55]), але з ідейними, моральними, естетичними та іншими обмеженнями.

У загальноцивілізаційному вимірі налагодження ефективного екологічного управління вслід за Е. Гірусовим традиційно розглядають як природний механізм самозбереження людства [5]. Таке розуміння дозволяє розглядати екологічне управління як свого роду загальносуспільний самоменеджмент, навички якого повинні бути притаманні кожній людині. Наразі ж, коли такий цивілізаційний самоменеджмент відсутній, адаптаційну функцію покликане в “концентрованій” формі реалізовувати професійне екологічне управління. Це наводить на думку про припустимість поширення на соціальні системи біогенетичного закону Мюллера-Геккеля, згідно з яким організм у своєму індивідуальному, онтогенетичному розвитку стисло повторює свою історичну, філогенетичну траєкторію.

Тенденцію подальшого розвитку професійного екологічного управління визначає зміна цілей і пріоритетів природоохоронної діяльності – насамперед, перехід від централізованого жорсткого впливу з боку державних органів до формування екологічно свідомої економіки. Якщо до початку 1990-х років екологічне управління носило здебільшого регулятивний характер (було закладено підґрунтя екологічного законодавства), то з 1991 року – прийняття Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” почали формуватись засади економічних механізмів природокористування та природоохоронної діяльності. Як наслідок зміни цілей і методів екологічного управління відбувається й перерозподіл повноважень і відповідальності суб’єктів управлінської діяльності – за влучним виразом В. Шевчука та ін., “від галузевого міністра до ради директорів” [8, с. 202].

У світлі розглянутої вище концепції управління природою зміни, що відбуваються, можна тлумачити як еволюцію обмежень, якими екологічне управління має стримувати споживацьке ставлення людства до природи. Якщо раніше такими обмеженнями здебільшого були виключно законодавчі норми (сутність екологічного управління полягала у виключенні з поля потенційних управлінських рішень “недозволених” альтернатив), то тепер до них дедалі частіше додаються міркування економічної доцільності (сутність екологічного управління полягає у виборі з числа “дозволених” альтернатив” найефективніших з позиції співвідношення “користь/витрати”). Питання, таким чином, полягає вже не в тому, робити чи не робити ті чи інші дії, а в тому, які саме дії будуть адекватнішими, і це зміщує акценти з інституційно-правових аспектів екологічного управління до процесуальних, насамперед – до методології прийняття рішень (рис. 1).

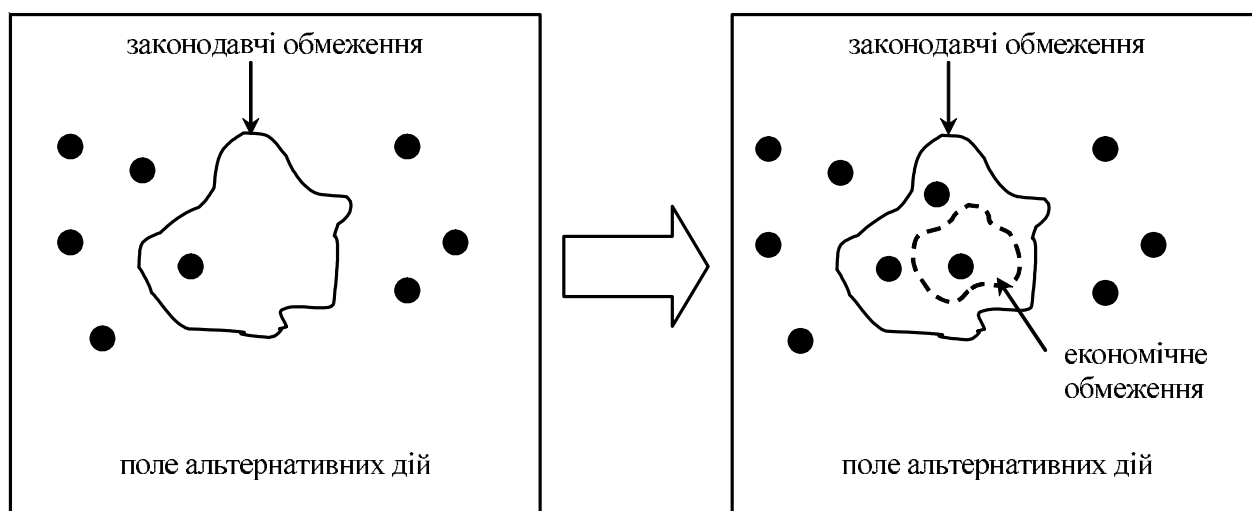

Рис. 1. Ускладнення екологічного управління внаслідок зміни природи обмежень у відносинах “суспільство-природа”

Наслідком поступового переорієнтування професійного екологічного управління з правової складової на економічну є фундаменталізація цієї діяльності: колись нагальна потреба в готових управлінських рішеннях поступається новій потребі – в алгоритмах їх прийняття. Таким чином, центральним принципом еколоґо-управлінської підготовки екологів має, на нашу думку, стати домінування методологічних аспектів змісту навчання над інституційно-правовими (в термінах Р. Фатхутдінова, пріма́т питань “як?”, “яким чином?”, “чому?” над питаннями “що?”, “хто?”, “де?”, “коли?”, “який результат?” [19, с. 49]).

Інші принципи вбачаються похідними й впливають зі специфіки екологічного управління в його сучасному вигляді. Розглянемо ті характерні особливості екологічного управління, які дозволяють відокремлювати його від усіх інших видів управлінської діяльності.

По-перше, в класичному управлінні висновки про доцільність тих чи інших дій зазвичай роблять на основі аналізу співвідношення двох базових категорій – користі та витрат. У випадку екологічного управління користь і затрати часто виявляються “розведеними” в часі, причому користь, як правило, відчувається набагато швидше, ніж витрати. Як наслідок, специфічною є й відповідальність за рішення, що приймаються: не просто відповідальність за групу (це властиве будь-якому управлінню), а відповідальність перед нащадками [20, с. 44]. Через це призначенням екологічного управління можна визначити розв’язання, в термінах О. Ляхович і Н. Люрьї, “протирич, які виникають при зіткненні потреб сучасного науково-технічного прогресу та майбутнього людства” [12, с. 17].

Ця особливість екологічного управління пояснює значущість для майбутніх фахівців ідей сталого розвитку та соціально-адекватного управління.

По-друге, фахівець у галузі екологічного управління стикається з нетиповими для традиційного виробничого менеджменту конфліктами: на перший план тут виходять не зовнішні чинники – прояви конкуренції, а внутрішні – полярні інтереси суб’єктів управлінської діяльності. Крім того, ці конфлікти є не стільки вертикальними – зумовленими суперечливістю вимог до управлінця “згори” (з боку керівництва) та “знизу” (з боку підлеглих), скільки горизонтальними – спричиненими неузгодженістю вимог з боку представників одного й того ж управлінського рівня [16, с. 38]. Наприклад, обласні управління охорони навколишнього природного середовища змушені “ретранслювати” на місцевому рівні екологічну політику Міністерства охорони навколишнього природного середовища з урахуванням часто іншого бачення регіонального розвитку обласними радами та державними адміністраціями, екологічні менеджери виробничої сфери зазнають часто протилежного за змістом “тиску” з боку керівництва підприємства та представників екологічної інспекції тощо.

Така специфіка еколоґо-управлінської діяльності вимагає інтенсивного формування конфліктологічної компетентності, що можливе, наприклад, шляхом широкого використання

технології рівноважної педагогіки.

По-третє (і з цим, власне, пов'язані дві вищерозглянуті особливості), у випадку екологічного управління керована система є вкрай складною: вона має не соціально-технічний (як у класичному менеджменті), а соціально-технічно-природний характер. Саме завдяки цій “природності” роль людських стосунків в еколого-управлінській діяльності є порівняно обмеженою, і вона менше від усіх інших видів управління відчуває тенденцію до суб'єктивізації. Як наслідок, в екологічному управлінні краще за інші форми професійного менеджменту зберігся первісний, суб'єкт-об'єктний підхід, за якого “суб'єкт управління дивиться на об'єкт управління як на пасивний в інформаційному сенсі приймач, добре настроений, точно та надійно працюючий” [14,с.2].

З даної особливості екологічного управління витікає доречність скорочення матеріалу щодо комунікаційних технік і, натомість, розширення за його рахунок матеріалу щодо економіко-математичних методів в управлінні.

По-четверте, зазначена специфіка керованої підсистеми породжує ще одну особливість екологічного управління – напівформалізованість прийняття рішень: аналітична підготовка рішень формалізується, а сам процес прийняття рішень здійснюється з використанням досвіду та інтуїції управлінського персоналу [8,с.101]. Велика роль евристичних, напівформальних технік у методології екологічного управління пояснюється, передусім, складністю соціально-екологічного прогнозування. Як вказує Л. Залеський, оскільки поведінку соціально-природних систем доцільно моделювати лише в короткостроковій перспективі (середньо- та довгострокові прогнози для таких систем малодостовірні), то використання повністю формалізованих, негнучких процедур робить своєчасне й адекватне реагування на зміну ситуації неможливим, керованість елементів системи – низькою, а витрати на управлінський апарат – невиправдано великими [9, с.53–63].

Дана особливість екологічного управління вимагає глибокої етичної підготовки: вона має компенсувати ризики етичних дилем, які, на думку Л. Хомутської, неодмінно супроводжують ситуації з багатократними альтернативами та “персональною долученістю” [21,с.162].

Крім розглянутих вище загальноосвітніх закономірностей становлення екологічного управління й педагогічних принципів, які з них витікають, слід зважати й на особливості розвитку даної галузі в Україні, адже тільки регіональна спрямованість еколого-управлінської підготовки може забезпечити її адекватність соціально-економічним умовам, у яких працюватимуть майбутні фахівці [17].

Соціальний контекст, в якому відбувається становлення системи професійного екологічного управління в Україні, є дуже специфічним: з одного боку, суспільство нібито приймає ідею сталого розвитку з усіма відповідними теоретико-методологічними напрацюваннями, а з іншого, – управлінські структури часто демонструють споживацьку свідомість рівня індустріальної доби (яскравими проявами цього є виведення з кола компетенцій Міністерства охорони навколишнього природного середовища функції контролю за додержанням підприємствами паливно-енергетичного комплексу вимог екологічної безпеки, підпорядкованість очільника центрального природоохоронного відомства віце-прем'єр-міністру з економічних питань, дворічний спротив індексації плати за забруднення з боку Міністерства економіки, пролобійований Міністерством транспорту екологічно невиправданий варіант будівництва судноплавного ходу територією заповідної зони підзвітного ЮНЕСКО Дунайського біосферного заповідника тощо) [11, с. 22]. Таким чином, характерним викликом українському екологічному управлінню наразі є подолання притаманної управлінцям радянського типу інерції домінування економічних інтересів над екологічними.

Крім того, впродовж тривалого часу (з моменту ліквідації в 1928 році Комісії охорони природи Народного комісаріату земельних справ, а в 1930 році – природоохоронних підрозділів Народного комісаріату освіти, і аж до створення в 1968 році республіканського Комітету з охорони природи) екологічне управління в Україні не мало інституційного підґрунтя й здійснювалася безсистемно, за галузевим принципом. Відтак, важливим завданням сьогодні є подолання міжвідомчої розкоординованості, адже у швидкозмінних соціально-економічних умовах перехідної економіки вирішити проблеми довкілля вкрай проблематично за відсутності оперативних міжвідомчих і міжрегіональних рішень та усталених організаційно-управлінських структур [10,с.52].

Висновки. Екологічне управління – специфічний вид професійної управлінської діяльності, предметом якої є управління стосунками в системі “людство – природа”. Це поняття наразі є дискусійним і вимагає зміцнення свого теоретико-методологічного підґрунтя та законодавчої визначеності.

Виникнення екологічного управління зумовлено необхідністю оптимізувати стосунки людства з природою, в яких внаслідок численних глобальних соціальних перетворень дедалі більше відчуваються кризові явища, ідеологічною та методологічною основою сучасного екологічного управління ідеї сталого розвитку та соціально-адекватного менеджменту. Розвиток екологічного управління в Україні протікає за загальносвітовими закономірностями, в напрямку зміщення акцентів від регулятивних до економічних механізмів. Крім того, вітчизняне екологічне управління відчуває й має враховувати негативні явища, властиві перехідним економікам, насамперед – міжвідомчу розкоординованість та інерційне тяжіння до адміністративних механізмів.

Аби бути ефективною, управлінська підготовка майбутніх екологів має враховувати специфічні риси сучасного екологічного управління, як-от:

- відповідальність за рішення, що приймаються, перед майбутніми поколіннями;
- складний ієрархічний характер керованих підсистем, які поєднують в собі властивості природних, соціальних і технічних об'єктів;
- низьку прогнозованість поведінки об'єктів управління;
- складність застосування класичних управлінських технік, заснованих на прийнятті рішень у визначених умовах, і, натомість, ширше залучення суб'єктивних, напівформальних методів;
- складність аналізу альтернатив і прийняття рішень з огляду на розмежованість у часі користі й затрат від різних дій;
- переважання суб'єкт-об'єктних аспектів діяльності над суб'єкт-суб'єктними тощо.

Зміст навчання екологів у частині їх управлінської підготовки, побудований з урахуванням вищеокреслених особливостей, повинен зосереджуватись насамперед на методології прийняття управлінських рішень, зокрема в умовах невизначеності й із використанням “колективного” розуму.

Література

1. Білявський Г.О. Стратегічні напрями розвитку екологічної освіти і виховання в Україні // Соціально-гуманітарна освіта України та шляхи її розбудови. Матеріали Всеукраїнської наради завідуючих кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін. – К.: Генеза, 1997. – С. 100–104.
2. Василенко Л.И. Судьбы традиции “управления природой” // Философская и социологическая мысль. – 1991. – № 6. – С. 3–21.
3. Вовк В.І. Екологічна економіка – від докрити до політики // Наукові записки Національного університету “Києво-Могилянська академія”. – К.: КМАcademia, 2004. – Т. 29. – С. 65–73.
4. Гадамер Г.-Г. История понятий как философия // Актуальность прекрасного. – М.: Искусство, 1991. – С. 26–60.
5. Гирусов Э.В. От экологического знания к экологическому сознанию // Взаимодействие общества и природы. – М.: Наука, 1986. – С. 144–158.
6. Гортинский Г.Б. Методологические и общенаучные проблемы экологического образования и природоохранительного воспитания // Методологические и методические вопросы экологического образования и воспитания / Отв. ред. Н.А. Войлошникова. – Брянск: БГПИ, 1987. – С. 15–25.
7. Дзюба Т. Конфліктологічна компетентність директора школи // Шлях освіти. – 2004. – № 1. – С. 29–34.
8. Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. та ін. Екологічне управління. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
9. Залесский Л.Б. Экологический менеджмент. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 220 с.
10. Зуев В. Правове регулювання реалізації екологічного управління в Україні та шляхи його вдосконалення // Управління у сфері охорони довкілля та природокористування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. – К.: ВЕГО “МАМА-86”, 2003. – С. 51–91.
11. Курикін С. До питання вдосконалення управління охороною довкілля та використанням природних ресурсів // Управління у сфері охорони довкілля та природокористування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. – К.: ВЕГО “МАМА-86”, 2003. – С. 18–50.
12. Ляхович Е.С., Люрья Н.А. Системность и преемственность в экологическом образовании // Вопросы совершенствования экологического образования и природоохранной подготовки студентов / Под ред. В.Г. Иоганзена. – Томск: Изд-во ТГУ, 1983. – С. 14–18.

13. Макаров С.В., Гусева Т.В. Экологический менеджмент. Ключевые понятия. – <http://www.ecoline.ru/mc/books/man/man1.html#3>.
14. Михайлов Г.С., Тарасенко А.В. Диалоговая модель принятия управленческих решений руководителем // Журнал прикладной психологии. – 2004. – № 1. – С. 2–15.
15. Мовчан Я.І. Екологічна освіта в контексті екологічної політики та практики // Соціально-гуманітарна освіта України та шляхи її розбудови. Матеріали Всеукраїнської наради завідуючих кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін. – К.: Генеза, 1997. – С. 128–131.
16. Ньюшенкова М. Равновесная педагогика как технология обучения менеджеров социально-культурной сферы // Alma-Mater: Вестник высшей школы. – 2002. – № 8. – С. 38–42.
17. Рибніков С.Р. Регіональний контекст змісту професійно-управлінської підготовки майбутніх екологів // Розвиток системи безперервної освіти в регіоні. Матеріали науково-практичної конференції. – Луганськ: Вид-во ЛНПУ ім. Тараса Шевченка, 2007. – С. 123–127.
18. Торокин А. Высшее образование: системный подход // Высшее образование в России. – 1999. – № 4. – С. 42–48.
19. Фатхутдинов Р. Обучение маркетингу и менеджменту – на экономическую основу // Высшее образование в России. – 1999. – № 4. – С. 49–53.
20. Хилько М.І. Екологічна криза у філософсько-етичному вимірі // Філософська думка. – 2000. – № 3. – С. 24–47.
21. Хомутская Л.П. Этические проблемы менеджмента // Этическое и эстетическое: 40 лет спустя. Материалы научной конференции. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2000. – С.160–164.

УДК 378.1

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ БАКАЛАВР ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ

Д.Б. Панасевич, канд. техн. наук, доц.
(Інститут інноваційних технологій
і змісту освіти МОН, м. Київ)

Загальні принципи та правила визначення кваліфікації фахівців викладені в роботі [1]. У даній статті акцентується увага на визначенні кваліфікації фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня *бакалавр* інженерно-технічних напрямів підготовки і аналізуються нормативно-правові акти, що забезпечують цей процес.

Основним з них є класифікатор професій (КП) [2], в якому записано: “У дипломі спеціаліста (молодшого спеціаліста) чи іншому документі про професійну підготовку кваліфікація визначається через назву професії (інженер-механік, економіст, токарь, секретар-стенографістка тощо)”. Там же: “Кваліфікація визначається рівнем освіти та спеціалізацією”. Про визначення кваліфікацій у дипломах бакалавра і магістра мова не йдеться. Фраза “чи іншому документі про професійну підготовку” не відповідає на питання, кого це стосується.